

EL COL·LOQUI INTERNACIONAL DE NAVARRA SOBRE L'ANALISI DEL DESTÍ

Jordi BACHS

Del VIII^e Col·loqui de l'Associació Internacional per a la Recerca de l'Anàlisi del Destí que va celebrar-se a Pamplona els dies 28, 29 i 30 d'agost de 1978, deixant momentàniament de banda l'interès del programa científic, en ressaltariem l'absència del Mestre, Leopold Szondi, i la indiferència olímpica de la psicologia i de la psiquiatria espanyoles.

Pocs dies abans del Congrés moria a Zurich l'única filla de Szondi, soltera, col·laboradora en els treballs de recerca del seu pare. A la solitud d'ara s'afegia sens dubte el record tràgic de l'altre fill, Peter, que va suïcidar-se anys enrera. Temps de dol pel vell apesarat de Zurich, temps de treball pels seus amics, col·laboradors y estudiosos de la seva obra, reunits a Pamplona.

La despreocupació dels psicòlegs y psiquiatres espanyols per l'obra de Szondi no ve d'avui i no és fàcil d'interpretar. Hi ha certament el problema de la llengua, ja que queden per traduir de l'hongarès i de l'alemany la majoria de les seves publicacions i sobretot quatre dels grans volums sobre l'Anàlisi del Destí. Però això sol no pot explicar tanta indiferència. Cap dels noms que dringuen

més o menys avui en el camp de la psiquiatria i psicologia espanyoles figurava entre els participants del Col·loqui de Pamplona. Dues excepcions curioses: la comunicació de Polaino, psiquiatre espanyol, sobre *psicologia i religió*, en una línia al meu entendre molt divergent de l'orientació general del Col·loqui i l'anunciada en principi en el programa sobre un tema teòric, *determinisme i llibertat*, per un professor de la Universitat Central de Barcelona, que va excusar-se, a última hora, de no poder assistir al Congrés.

L'obra de Szondi dona la sensació d'haver-se construït de manera absolutament caòtica, si la comparem per exemple amb la de Freud. Els seus treballs arrelen en recerques biològiques i mèdiques sobre l'herència, l'endocrinologia i les tipologies constitucionalistes, passen per una sèrie de recerques clíniques sobre deficiència mental i sobre psicologia experimental, i culminen en treballs de psiquiatria i psicopatologia, teòrics i pràctics, que Szondi encarrila amb l'ajuda de les aportacions psicoanalítiques. És potser l'embolic d'aquest calaix de sastre que d'alguna manera traspua en la seva obra, el que esbargeix la curiositat científica de psicòlegs i psiquiatres arreu de la pell de brau.

A més l'obra de Szondi sembla tenir bàsicament idees totalment extracientífiques, com és ara la intuïció del problema de l'afinitat electiva en l'amor i amiatat, a partir del conegut episodi de la seva pràctica mèdica: un home s'havia casat, sense saber-ho, amb una dona que tenia els mateixos síndromes psiquiàtrics que la mare d'ell. D'aquí sembla venir l'ingent treball de Szondi per esbrinar, a partir de la psiquiatria, el problema de l'elecció amb què tot home es veu constantment confrontat (elecció afectiva, professional i pàtica).

Una de les altres intuïcions de Szondi sorgeix de la lectura de Dostoievsky, en descobrir la unitat intrínseca entre l'home consagrat a Déu, respetuós de la llei, i l'epilèpsia. Això, abans que Freud escrivís l'article sobre Dostoievsky i el parricidi, on interpreta la crisi epilèptica com una solució simbòlica del conflicte neuròtic entre el desig de matar i els sentiments de culpabilitat. («L'atac histèric —diu Freud— és un autocàstig pel desig de mort i odi contra el pare».) Szondi intueix que el sant i el legislador són possibilitats d'existència íntimament relacionades amb la possibilitat contrària: la del criminal. De fet Dostoievsky era epilèptic i entre els seus avantpassats s'hi troben assassins i monjos. Aquesta nova intuïció obre un altre camp vastíssim de recerca: el de les correlacions entre síndromes psiquiàtrics i professions.


Les primitives preocupacions biològico-constitucionalistes de Szondi, les abandona a favor de la *Schicksal* (destí, elecció), que esdevindrà la clau de volta de l'edifici szondià. Szondi s'adona, en efecte, que escollir és una prerogativa humana que sol·licita constantment la totalitat del ser. L'home podria definir-se per la successió de les seves eleccions. Ara, l'estudi científic del destí humà

sembla impensable i utòpic o, en tot cas, un camp privilegiat d'astròlegs i entanadors. Aquí rau, sens dubte, una altra de les resistències a l'obra de Szondi, que creu haver trobat el sistema explicatiu dels factors que estructuraven el destí humà. De manera semblant al lingüista que davant una nova llengua no escrita arriba a construir-ne l'alfabet, Szondi s'aplica durant tota la seva vida a descobrir l'alfabet explicatiu del destí humà. Partint de les primeres intuïcions, pensa que, en l'anàlisi sistemàtica de tots els trastorns que coneix la psiquiatria, pot trobar-s'hi el fil conductor que mena al descobriment de les forces pulsionals profundes i dels camps dialèctics d'aquestes forces que explicarien les eleccions humanes. I és així, com després de fer l'estudi exhaustiu de totes les troballes de la psiquiatria Szondi intueix una vegada més, en un moment creador, l'esquema conceptual i pràctic de forces pulsionals que emmarca i aclareix les possibilitats humanes de tota existència pàtica, és a dir, confrontada amb el problema universal de la malaltia.

Després de Freud ja no pot mantenir-se l'antiga idea que el món està pastat de dues menes de gent: els malalts i la gent normal. No, la malaltia en el sentit més ample és un problema humà que l'home normal té resolt més o menys bé. Aquesta perspectiva ha permès entroncar la psiquiatria amb l'antropologia. En realitat tots els problemes humans poden relacionar-se amb la psiquiatria, però cal que aquesta es repensi i es reestructuri a través les realitats humanes. És a dir, cal que la ciència trobi les expressions antropològiques de les antigues i noves formulacions psiquiàtriques. És per aquest camí, sens dubte, que podrà trobar-se poc a poc el fonament científic que el sistema szondià no té encara.

L'esquema pulsional de Szondi constitueix en definitiva un model teòricopràctic que permet ordenar la realitat empírica i plantejar-se nous problemes. És un instrument conceptual, una tòpica en el sentit de Freud, però molt més complex que la del fundador de la psicoanàlisi. Els treballs empírics i la reflexió teòrica a l'entorn de l'obra de Szondi sembla que estan començant a provar la versemblança i el poder d'articulació d'aquesta tòpica, i això tan a nivell psiquiàtric com psicològic i antropològic. La psiquiatria moderna ha remarcat, per exemple, deixant a part el problema clàssic i central de les psicosis i neurosis, la importància dels trastorns tímics o de l'humor, i d'altra banda tendeix actualment a estudiar els problemes de l'epilèpsia en relació amb els de la histèria. Doncs bé, moltes d'aquestes investigacions ignoren que el sistema vectorial szondià, amb el vector C (vector de contacte o dels trastorns cíclics) i el vector P (vector paroxismal o de la dialèctica entre la histèria i epilèpsia) ha fet aquest tipus de plantejament des de fa molts anys.

En resum, creiem que el sistema szondià constitueix una tòpica més rica que la de Freud tant des del punt de vista de la psicopatologia com de l'antropo-



logia. Szondi començà les seves investigacions a partir de síndromes psiquiàtrics, referint-se més tard a forces pulsionals i formes d'existència. La seva obra, desconeguda o arreboscada per molts, pot ser a la llarga més important que la de Freud ja que planteja problemes més importants. Hi ha una paraula paradoxal de Freud que diu que el normal és un aiguabarreig de psicosis i neurosi. El neuròtic reconeix la realitat però és incapaç de transformar-la, el psicòtic la transforma sense poder-la reconèixer. L'home normal reconeix la realitat i a l'ensems pot treballar-la i transformar-la. El destí humà, tal com el detecta la tòpica szondiana, es situa justament en l'encreuament d'aquestes possibilitats d'existència.

EL COL·LOQUI

El VIII^e Col·loqui de l'Associació Internacional per a la Investigació de l'Anàlisi del Destí ha estat organitzat per la Universitat de Navarra dins del marc d'activuats del Departament de Psicologia Mèdica i de Psiquiatria de la Facultat de Medicina.

La raó d'aquest privilegi i responsabilitat s'explica per la personalitat del Dr. Federico Soto Yarritu, psiquiatre santanderí afincat a Pamplona des que començà la seva tasca professional com a director de l'hospital psiquiàtric d'aquella ciutat, i actualment professor de la Facultat de Medicina. Pioner quasi solitari a Espanya de l'obra de Szondi, en publica una introducció l'any 1953 i al cap de dos anys dona a conèixer els resultats de la validació del test amb una població espanyola. La traducció del segon volum de l'obra de Szondi, *Tratado del diagnóstico experimental de los instintos*, publicat l'any 1970, i últimament *Caín*, a més d'altres publicacions sobre l'anàlisi del destí, demostren l'interès, la tenacitat i la dedicació a l'obra del psiquiatre hongarès, que culminà amb el nomenament per un període de tres anys com a president de l'associació internacional.

Els temes de les ponències del Congrés van agrupar-se a l'entorn de quatre eixos principals: el tema de l'agressió, el de religió i psicologia, el de l'atracció humana i genotropisme, i el de la psicosis i antropologia. Aquests temes centrals van completar-se amb algunes contribucions teòriques.

La limitació fixada als ponents d'un temps d'exposició que oscil·lava entre vint i trenta minuts, el poc temps dedicat a les discussions de cada tema, la inevitable dispersió d'orientacions científiques dels diferents participants i el problema lingüístic dels que no dominaven l'alemany, el francès i l'anglès, crec que van ser els majors obstacles pràctics del Congrés, on participaven *efectivament* un centenar d'estudiosos de diversos països, amb l'absència quasi total de psicòlegs i psiquiatres espanyols.

En termes globals crec que la participació més sòlida, si mirem el nombre y la qualitat de comunicacions, fou la del grup belga de la Universitat de Lovaina, animat des de fa bastants anys pel Dr. Schotte, probablement el més creador i innovador dels deixebles de Szondi. El grup suís presentà cinc contribucions. Els participants holandesos, nord-americans, alemanys i francesos llegiren respectivament dues ponències, i solament una: Finlàndia, Israel, Japó, Uruguay i Espanya.


Davant la impossibilitat de comentar ni que fos en poques línies totes i cada una de les ponències del Col·loqui, destacaria la impressionant heterogeneïtat dels camps de recerca oberts per la disciplina szondiana en què s'opera un aiguabarreig de les aigües que vénen de la vessant empírica i clínica amb les que procedeixen de la vessant teòrica. Del camp teòric assenyalaria sobretot els treballs de l'escola de Lovaina, els més crítics i a la vegada els més estimulants de cara al futur i que sol·liciten amb més insistència una col·laboració interdisciplinària. En aquest sentit, crec que una de les més belles i profundes comunicacions va ser la de H. Maldiney de Lió, sobre la *dimensió p* a la llum de la filosofia i de l'art. Entre altres coses, Maldiney ens va sorprendre amb una suggestiva lectura de l'art de Gaudí i del cubisme en ordre a la interpretació de *p* (factor diastòlic del jo) com a dimensió de transcendència humana.

Algunes contribucions, cal qualificar-les de molt laborioses, com és ara la del finlandès Borg, sobre el problema de l'agressió a la llum d'un test d'elecció de colors i el test de Szondi; el de la belga-polonesa Neff sobre *forces pulsionals i llenguatge religiós*; i el del suís Schürch sobre l'estudi de la sexualitat normal i la sexualitat sublimada a través del vector S de Szondi.

La força clarificadora de la doctrina szondiana s'ha demostrat en comunicacions com la de Mattke i Roussaux sobre *el cas històric d'Anna O.* (Berta Pappenheim); de Blumer, sobre *la neurosi de dolor*; de Van de Loo, que ens feia veure en *Destí i vocació* com l'esquema pulsional szondià pot explicar operativament el problema central de l'elecció. La professora Van der Rijt obria amb la seva comunicació el suggestiu tema de *Suïcidi i tabú*; i W. Huth, fins ara president de l'associació, desentrotllava en un text ric i sobri les relacions entre *fe, ideologia i deliri*.

Una comunicació interessant sobre els problemes que planteja *el test de Szondi en relació amb la psicosi* fou feta per J. Melon i col·laboradors belgues, mentre que P. Silfen, d'Israel, ens exposava els mètodes terapèutics utilitzats en el tractament de psicòpates al seu país.

El belga E. Ortigues, a partir d'una reflexió sobre *el cas Schreber*, plantejà el problema fonamental de la relació intersubjectiva terapeuta-pacient, i que



d'alguna manera havia estat estudiat en les comunicacions de Rudrauf sobre *genotropisme i teràpia familiar*, d'Antunez i Bueninck sobre la *formació espontània de grups en les institucions psiquiàtriques*, i de Nijs i Mertens sobre *genotropisme i infertilitat*. Aquest últim treball representa un estudi interessant fet en el marc d'una unitat clínica de fertilitat i esterilitat humanes sobre els problemes que planteja l'*elecció* de l'equip terapèutic, de la família adoptiva, del dador d'esperma en la inseminació artificial, i el fet sorprenent de l'alta freqüència amb què s'uneixen dos parçoners estèrils o subfèrtils.

Cal citar també d'altres contribucions que partint de la clínica incideixen en l'aprofundiment d'alguns conceptes szondians: la de Vergote sobre *dialèctica dels factors "e" i "p" en el deliri religiós paranoic*, la de Van Reeth sobre *agressió i agressivitat* amb una interessant aproximació al problema clínic del tar-tamudeig, i la del japonès Omata sobre la *relació entre les categories szondianes i la psiquiatria fenomenològica*. Afegiria aquí el treball de Duruz sobre *el narcisisme* en un intent d'articulació sistemàtica entre alguns aspectes de la doctrina szondiana i de la psicoanàlisi.

No voldria oblidar per acabar el detallat treball de Van Meerbeek sobre *psicologia genètica i schicksalsanalyse*, en el qual estableix un suggeritiu paral·lelisme entre la teoria del desenvolupament genètic de Piaget i l'esquema szondià, a partir dels últims plantejaments de l'escola de Lovaina sobre «circuitos pulsionals».

El professor Schotte, ex-president de la Societat, va concloure els treballs del Congrés amb una síntesi crítica de la producció científica dels tres dies del Col·loqui i fent suggeriments per recerques futures. Ens posava a tots en guàrdia contra els perills de l'empirisme que es contenta d'aplicacions mecàniques testològiques, sense saber de què parla, i de l'esterilitat de certes declaracions vagues, com les que tendeixen a oposar el «creient» Szondi al «irreligiós» Freud. D'una conversa telefònica recent amb Szondi, n'evocava les paraules del mestre: «de la meua aportació sobre l'agressivitat al Col·loqui, el que se'n dedueix com a més important és que el sistema pulsional és el centre de la *Schicksalsanalyse* (Anàlisi del Destí)».

A aquestes breus pinzellades sobre el Col·loqui de Pamploma voldria afegir que el Dr. Schürch, de Suïsa, va ser elegit president de la societat szondiana pel pròxim trienni i que el IX^e Col·loqui Internacional tindrà lloc a Zúrich l'any 1981. Esperem que entretant, de les noves generacions de psiquiatres i psicòlegs, en surti algun estudiós de l'obra apassionant de Szondi.

NOTA BIOGRÀFICA

Lipot (Leopold) Szondi neix l'onze de març de 1893 a Nyitra (Hongria). La seva mare era analfabeta. El seu pare alternava l'ofici de sabater amb l'estudi de la Sagrada Escriptura. Home docte i profundament religiós esdevingué rabi a Budapest, on es traslladà amb la família el 1898. Fou aquí on Szondi estudià medicina. Acabada la primera guerra mundial, treballa en el departament de neurologia i psiquiatria de l'hospital clínic de Budapest, i també en el que fou primer laboratori de psicologia experimental d'aquella ciutat. S'interessa i investiga, a més, per l'endocrinologia i la patologia constitucional. El 1927 és anomenat professor de psicopatologia.

Les investigacions de Szondi, genètiques o clíniques, privilegien de manera especial els grans temes que ordeixen el destí de l'home: amor, treball, malaltia i mort. Amic de Ferenczi, forma part de l'escola de psicoanalistes de Budapest.

L'any 1941 els nazis l'expulsen de la universitat i el deporten al cap de dos anys. Alliberat, entra a Suïssa on es fixa, continuant la seva obra i fundant un institut d'ensenyament, recerca i terapia sobre l'anàlisi del destí. És a Zurich on Szondi viu i treballa encara avui a l'edat de 85 anys. La seva última contribució científica va ser llegida a Pamplona el dia 28 d'agost i s'intitula «Formes d'agressió».

Les obres fonamentals de Szondi han estat publicades en alemany. En destaquem els cinc volums més importants.

Schicksalanalyse. Erstes Buch: Wahl in Liebe, Freundschaft, Beruf, Krankheit und Tod. Schwabe & Co., Basel, 1965³. (Fatoanàlisi o anàlisi del destí). Primera pedra de l'edifici, Szondi hi exposa les seves recerques en el camp de la genealogia, inconscient familiar i genotropisme.

Lehrbuch der Experimentellen. Triebdiagnostik, in drei Bänden. Zweites Buch der Schicksalanalyse. Huber, Bern, 1972³. Traducció castellana: *Tratado del diagnóstico experimental de los instintos.* Biblioteca Nueva, Madrid, 1970. En aquest *Diagnòstic experimental de les pulsions* hi presenta el seu instrument de recerca experimental i diagnòsi, l'anomenat test de Szondi.

Triebpathologie. Drittes Buch der Schicksalanalyse. Huber, Bern und Stuttgart, 1952. *Patologia de les pulsions* és un plantejament original del gran tema de la psicopatologia.

Ich-Analyse. Vierstes Buch der Schicksalanalyse. Huber, Bern und Stuttgart, 1956. La *Ich-Analyse* (Anàlisi del jo) constitueix el quart volum de l'obra de Szondi.



*Schicksanalytische Therapie. Fünftes Buch der Schicksanalyse, Huber, Bern-Stuttgart, 1963. L'edifici szondià culmina amb *Terapia Fatoanalítica* on es prova que l'home pot humanitzar el seu destí, mitjançant una teràpia activa dels seus trastorns hereditaris, pulsionals i del jo.*